

1. POŻĄDANIE (58) sb n

o oraz a jasne; e z tekstów nie oznaczających -é.

sg N pożądani(e) (22). ◇ G pożądaniã (10). ◇ D pożądaniu (1). ◇ A pożądani(e) (5). ◇ I pożądaniem (11), pożądanim (1) *SeklWyzn*; -ém (6), -em (1) *SarnStat* (6:1), -(e)m (4). ◇ L pożądaniu (7). ◇ pl A pożądaniã (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. Gorące pragnienie czegoś, nieodparta chęć na coś; domaganie się, żądanie czegoś; *desideratio* *Mącz, Modrz, Cn*; *desiderium* *Mącz, JanStat, Cn*; *appetitio* *Mącz, Modrz*; *concupiscentia* *BartBydg, Mącz*; *optatum* *Mącz, Cn*; *votum* *JanStat, Cn*; *cupiditas* *Modrz*; *affectus* *JanStat*; *appetentia, optatio* *Cn* (47) : *BartBydg* 32b; Pożądanie bywa dwoiakiem obyczaiem dobrym/ y złym. *SeklKat* M4; Abowiem y pożądania nieznałem/ by zakon nierzekł: Niepożądaj. *KrowObr* 228; *Mącz* 72d, 83a [2 r.], 107a, 267a, 295c; Szukaycie krolestwá Bożego y ísprawiedliwości iego/ á wżyftkie rzeczy będą wam przydáne. O hoyna á wżelákie⁸⁰ pożądania godna obietnico *WysKaz* 10.

pożądanie czego (15): *Leop* BBB3; *BielKron* 18v; zakonowi Bożemu vłthapi zakon ludzki y zwierzchność ludzka/ á chwale Bożey vłtapi pożądanie próżney chwały fwey *GrzegRóżn* A2v; *KwiatKsiąż* M4v; *Mącz* 104d; *GórnDworz* Ll [2 r.]; Bo rzeczy złey pożądanie niemoże być dobre/ ále y ízkodliwe y przygány godne. *ModrzBaz* 59v, 59 [2 r.], 59v, 82v; *CzechEp* 207 [2 r.]; Abyś myśli náfze ku niebieskich rzeczy pożądaniu podnieść raczył *LatHar* 177.

pożądanie czyje [w tym: G sb (5), pron poss (3)] (8): *CzechEp* 207; ábyfmy [...] doftąpili onych obietnic twoich/ ktore wżelkie pożądania náfze zacnością przechodzą. *LatHar* 89; Statut przodków nálfzych chcąc więcéy potwierdzić niż go wfpomináć/ przywiedźieni łáfkáwie ich zálfuzonym pożądaniem/ do tego czáfu przerzeczone wżyftki práwá ich odnawiamy *SarnStat* 258, 190, 898; [Kaz 30]. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

W przeciwstawieniu: »wystrzeganie... pożądanie« (2): A wżyftkę náukę pobożności Apoftoł [...] zawiera tu we dwu rzeczách/ to ielt/ w wystrzegániu á w pożądaniu/ vkázuiąc czego fie ftrzedz/ á co czynić mamy. *RejPosWstaw* [21²], 22.

W charakterystycznych połączeniach: *pożądanie chwały, czci, dostojności, drzewa żywotnego* (2), *mądrości, pagorkow wiecznych, piękności* (2), *rzeczy niebieskich, rzeczy złej, sławy* (2), *urzędow; pożądanie człowiecze*.

Zwroty: »pożądaniem (po)żądać« (3): *LatHar* 716, 716 marg; co nawiętfzym pożądaniem żądaiąc [*Propterea supremis affectibus exoptantes*] áby fie nie mnożyły zwády [...] vmyślilifmy vmyłf náfz od tego odwiędz/ ábyfmy [...] *SarnStat* 1067.

»z pożądaniem pragnąć« (1): [*bluszcz znaczy*] rzeczy przemiiájące ná świećie/ ktorych ludzie z ták gorącym pożądaniem prágná/ á w nich wżyftko ízczęście fwoie kładá. *WysKaz* 1.

[»wypełnić pożądanie«: Gdyżci nieprzyjaciół swoich wzywa ku sobie, azażby miał te opuścić, którzy od niego pomocy żądają? [...] Owszeki będzie i wypełni człowiecze pożądanie. *Kaz* 30.]

Wyrażenia: »gorące pożądanie« (1): *WysKaz* 1 cf »z pożądaniem pragnąć«.

»jednostajne [= *jednomyślne*] [czyje] pożądanie« (2): [*prawa i przywileje*] niniéytfzym nálfzym Dekrétem/ zá rádá y iednoftáynym Prlátów y Przełożonych nálfzych pożądaniem [*unanimum votum*

JanStat 245]/ wiadomością/ przyzwoleniem/ chcemy/ kázuiemy/ y mocnie á kutecznie ná wieki obiecuiemy chowác. *SarnStat* 898, 190.

»wielkie, co nawięsze požądanie« = *supremus affectus, fervens desiderium JanStat* (5:1): Bo ktobykolwiek świeczkie rzeczy mniemanim przyłtoinym vwazał/ tedy łatwie vzna yze y pozytki długiego żyda mnieyŝe łą/ niżeli długiego żywota wielkie požądanie *KwiatKsiąż* M4v; *WysKaz* 10; My tedy Władylław/ wielkim požądaniem [*intensis desiderii JanStat* 244] y przodkow náłzych przykładem/ iáko obrońce y záchowywáciele Praw/ Wolności/ y Przywileiów Kościelnych/ y ołób iemu poddanych rozmnożenia wolności kościelnéy z powinności náłzey prágnąc [*skazujemy ...*] *SarnStat* 898 [*idem*] 189, 986, 1067.

»požadanie złe« [*szyk 1:1*] (2): *KuczbKat* 350; Boię fię/ Polacy/ áby P. Bog fprawiedliwości fwey iáka v was iest/ ná wagę nie kładł/ iuz nie z fwoią ábo krześciánfką/ którą [...] ná pomysleniu ábo požądaniu złym/ y ná proznym fłowie záłożył/ ále z Zydowfką/ Pogánfką/ á Turecką/ która [...] od wálzey iest/ iáko Niebo od Ziemie rozna. *PowodPr* 66.

Szeregi: »chciwość albo požądanie« (1): Bo łásiedztwo ktore liczą iákoby częścią przyiázi/ z miłości w nienawisć sie obráca/ dla złey chciwości álbo złego požądania. *KuczbKat* 350.

»myśl (a. pomyslenie) abo (i) požądanie« (3): O połciech tak rozvmiem/ iż człowiek chrześcijáńki wólki/ nie iędno od zbytnego picia/ albo iedzenia/ ale teź od flego vczynkv/ złei myfli abo požadania/ przeciw przykazaniw bożemv/ każdego dnia fię ma połcić. *SeklWyzn* F; Boże [...] rácz duřzom fług y fłuźebnic twoich/ dáć odpufzczenie wřzyłtkich grzechow ich: áby zá naboźną przyczyną y prořbą/ onego pofolgowánia dořtąpili/ ná ktore fię tu vprzeymą myřlá y požądaniem zánořili. *LatHar* 182; *PowodPr* 66.

Wyrażenia przyimkowe: »krom [czyjego] požądania« (1): *Illud etiam accidit praeter optatum meum sed valde ex voluptate, I to fię teź przigodźiło krom mego požądania/ ále yednák wedle myfli. Mącz* 267a.

»na požądanie [czyje]« (2): Látá 1488. Fryderyk Kázimierzow fyn młódřzy na krákwfkie Biřkupřstwo był wzyęty od Kapithuły/ na požądanie oyca Krolá Kázimierzá. *BielKron* 397, 415v.

a. *Nieodparty, przemoźny apetyt [czego]* (1) : Szczaw w cierpniączem winie vwarzony á ku piciu paniey ono wino dane kielko razow/ nie będzie pani brzemienna wólki w požądaniu potraw niezwyčajnych. *FalZioł* V 83.

2. *Żądza cielesna* (7) : Auguřtinus w księgach XIII. de ciuitate [dei] piřze [...] że m[ąż] fprawiedliwie może fwą żonę y na rinku ob[łá]pić iawnie, ani fię łam teź od požądania y innych rzeczy gdzieřkolwie fromał *BielŻyw* 69; *SeklKat* Kv; Porubřtwo nie tylko w vczynku/ ále y w požądaniu zákazáne. *WujNT* Bbbbbbv; *SkarKaz* 311b; Bo drudzy dobrego rozumu [...] / odfępuiác: grzechow ktore rozum przyrodzony gánił/ zá grzech nie mieli, iáko nieczyřtości z wolnemi od małżeńřtwá ofobámi/ ábo požądania y przyzwolenia ferdecznego ná grzech/ y innych. *SkarKazSej* 696b.

požadanie kogo (1): Tertulianus lepak mowi że przeto wzrok ftracił bo na niewiały bez požądania ich patřić niemogł. *BielŻyw* 65.

Szereg: »myśl nierządna i pożądanie« (1): A wżak że komv ten dar bołki [tj. czystość] iełt dan/ ma gi barzo pilnie chować/ ktora nieiedno vczynkiem/ abo też myflią nierządną y pożądanim bywa fplugawiona. *SeklWyzn* f3.

3. *To, czego się pożąda, przedmiot pożądania [czyje: G sb (2), pron poss (1), ai poss (1)] (4):* Czo iełt piękność przyrodzenia obłuda, krotkie łzczęfcie, kwiat rychło wwiędły, ludzłkie pożądanie. *BielŻyw* 136, 137 [2 r.]; *Pati repulsam. Nie być dopufzczon/ Nie ołięgnąć fwego požądania. Mącz* 284a.

Synonimy: 1., 2. *chciwość, chęć, chuć; 1. chcenie, domaganie, napieranie, pragnienie.*

Cf **NIEPOŻĄDANIE, POŻADAĆ, ŻĄDANIE, ŻĄDLIWOŚĆ, ŻĄDOŚĆ, ŻĄDZA**